

Posudek - Bakalářská práce:

Hermeneutika soli v Novém zákoně (Marek 9,42–9,50)

Vedoucí práce: Mgr. Josef Kružík, PhD.

Oponent: ThDr. Jan Rokyta, PhD. (Upce, Katedra filozofie a religionistiky)

Vypracovala: Jitka Hotmarová

Praha, 2023

Paní kolegyně vypracovala svoji práci velice pečlivě, což je zřetelné ze soupisu primární i sekundární literatury. Rozsah sekundární literatury je na bakalářskou práci více než dostatečný a paní kolegyně se seznámila se stávajícím stavem odborného bádání. Oceňuji zařazení i německy psané odborné literatury. S použitím „ekumenky“ jakožto primárního pramene samozřejmě souhlasím, s Biblií 21 bych si dovilil polemizovat. Domnívám se, že v některých ohledech jde za rámec smyslu textu. Pro některé aspekty práce paní kolegyně by byl vhodnější i starší Žilkův překlad. Z mého hlediska má i „ekumenka“, ohledně Starého zákona, některé nepřesnosti. Osobně v tomto ohledu doporučuji překlad Tóry z pera Sichera a Hirsche.

Práce je psána kultivovaným jazykem, na některých místech došlo pouze k nepřesnostem. Například str. 15. Paní kolegyně napsala: „Ačkoliv Gundry *píše přímou*...“ Pravděpodobně má být: „Ačkoliv podle Gundryho *Marek píše přímou*...“ Vzhledem ke kvalitě práce se jedná o marginality.

Zhlediska metodologie paní kolegyně hned na začátku přesně formuluje otázku a podává metodologický postup. Paní kolegyně si je ve svém přístupu vědoma ukotvení novozákonní literatury v židovském kontextu tehdejší doby, zároveň i jeho překročení.

Z hlediska exkurzu kapitoly 2.3 bych si dovilil pouze připomenout v křesťanství použití soli v rámci exorcismu. Dále obecně v religionistice funkci soli jako prostředku k očistě, ochraně před zlem a prostředku k oddělení a vymezení hranice. Například při vyorávání hranice nového pozemku bylo zvykem do brázdy vsypat trochu soli. Tato drobná poznámka platí samozřejmě pouze při striktním odlišení smyslu a významu v daných náboženstvích a kulturách.

Důležitý je i vhlad do církevní tradice a prvotní historiografie, kterou paní kolegyně správně chápe v rámci sebepochopení církve, a to včetně problému sebereferece. Promítá se i do interpretace samotného textu Marka, kde paní kolegyně bere v potaz i pojetí církevních otců. Otázka původu, doby a místa sepsání je samozřejmě otevřená, s tím je nutné souhlasit. Paní kolegyně podává současné argumenty pro převážně nežidovské římské publikum Marka. Kloní se k nim, oproti starším teoriím o převažujícím židovském kontextu Markova evangelia. Samozřejmě souhlasím, pouze bych si dovilil připomenutí o existenci širší židovské komunity v Římě, která byla mnohdy chápána stereotypně, včetně latentního antisemitismu. Určité etické vyhocení Markova evangelia by potom bylo lépe pochopitelné. Stejným způsobem pak platí teze paní kolegyně o Markově povzbuzení a přípravě

křesťanů na pronásledování (str. 11). Na okraj některé stereotypy vůči křesťanům a Židům se samozřejmě kryly.

S tvrzením o Markovi jako o kreativním editorovi souhlasím, včetně závěru o „druhu starověkého životopisu, s nimiž má Markův text mnoho společných rysů.“ (str. 12) Pouze na okraj, stejným způsobem postupuje autor *Skutků* vůči postavě apoštola Pavla, některé rysy jeho *Skutků* jako oslavného životopisu lze najít u Plutarcha.

Zasazení textu Markova evangelia jakožto specifických „dějin v eschatologickém slova smyslu“ (str. 13), oproti klasickému antickému písemnictví, je přínosným rozpoznáním. Zde platí ještě jedna reference, a to je zájem/nezájem o charakteristiku státu, sociálního uspořádání, loajalita ke státu... jinými slovy, v eschatologickém kontextu podobný zájem o věci dočasné chybí.

K závěru Markova evangelia (str.13) bych si dovilil pouze poznámku, a to zdůrazněno, nad rámec posudku. Zde se objevuje v konci evangelíí příklad „světa obráceného naruby“. Zmrtvýchvstání v evangelijním podání obrací vzhůru nohama nejenom život jednotlivce, ale i sociální pořádek a hierarchii, například svědky jsou ženy, a to v kontextu obvyklé antické misogynie. Další důležitým prvkem je starozákonní rozlišení strach/bázeň.

K verši 9, 24 a slovu “nepatrní“ by bylo přínosné rozebrat i další evangelijní termíny, které jsou na rozhraní sociální vyloučenosti, popřípadě na hranici kultické. Domnívám se, že v tomto kontextu by se jednalo o stejné použití jako u kázání na hoře/rovině. Ohledně sexuálních excesů na dětech se jedná samozřejmě o předsudek, který se týkal i židovství a mohl se zde promítnout. Oblast sexuality patřila a patří k bohaté zásobárně předsudků, včetně střetu židovství a antického světa.

K verši 9, 43 by bylo později vhodné přidat i několik zmínek o chápání antropologie, tedy nefěš, ruach a básar, či gúf v tehdejší kontextu židovství. Dále potom rozlišení nuance sóma a sarx u apoštola Pavla, kde „en té sarki“ může znamenat i v hříšném těle. (Zajímavá je zde studie Milana Lyčky: *Duše v judaismu*).

K verši 9, 50a se zde nabízí ještě jedno rozšíření významu. V tehdejší židovském kontextu sůl znamená i duši. Jedno z pozdějších lidových rčení podle Rav Papy, jednoho z amoraim, říká „Oklepej sůl a hoď maso psovi.“ Z hlediska pojetí člověka, zde podle Rav Papy, sůl představuje duši, zatímco maso/tělo zbavené duše se hodí pouze pro nečisté zvíře. V tomto smyslu by potom zbavení se slanosti znamenalo ztrátu duše nebo určité autentičnosti člověka. Důraz na autentičnost a vnitřní opravdovost křesťanů je důležitým motivem později vznikajících apologií, ať Athenagory nebo Tertulliana.

V kapitole 5, pojednávající o významu soli ve starověku je z hlediska komparatistiky nutné mít na paměti metodologický rozdíl mezi smyslem a významem. Ačkoliv jeden předmět/pojem/text může nabývat v několika náboženstvích a kulturách podobný smysl, jeho význam, který je dán místem ve struktuře daného náboženství může být zcela jiný.

V dalších kapitolách, pojednávajících o významu soli u Marka oceňuji snahu paní kolegyně přihlídnout i k řeckému originálu, a to včetně vzájemného srovnání jednotlivých evangelií.

Oba závěry paní kolegyně: „Domnívám se proto, že sůl je u Matouše metaforou pro šíření křesťanského poselství“ (str. 41) a dále: „Přesto se mi jako nejpravděpodobnější jeví možnost, že sůl v Markových verších slouží jako metafora přátelství a svornosti“ (str. 45) jsou pro mne přínosné a dostatečně podložené argumenty.

Práce paní kolegyně splňuje všechny obsahové a formální požadavky na bakalářskou práci. Bylo mi potěšením si ji přečíst. Hodnotím známkou A, k obhajobě doporučuji.

Pardubice 5. února 2023

Jan Rokyta